

Anna Gryta
Wiesława Łapuć

Biblioteka Główna
Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie
Szczecin, Polska

Ewolucja form i treści szkoleń bibliotecznych w Bibliotece Głównej Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie

Bibliotekarze zawsze dostrzegali potrzebę kształcenia użytkowników. Pierwsze wzmianki pojawiły się już w latach dwudziestych XX wieku. Józef Grycz i Helena Radlińska postulowali organizowanie dla studentów zajęć informujących o zasadach korzystania i funkcjonowania bibliotek¹. Dynamiczny rozwój wiedzy spowodował olbrzymi wzrost publikacji naukowych. Nowe technologie umożliwiły nowe sposoby porządkowania i udostępniania wiedzy. Wcześniej dostrzegana potrzeba zmieniła się w konieczność. Jednocześnie należy wspomnieć, że współpraca kadry naukowo-dydaktycznej z bibliotekami w zakresie edukacji informacyjnej w wielu uczelniach była niezadowolająca. Edukacja informacyjna na poziomie akademickim powinna być stałym elementem programów studiów. Działania podejmowane przez bibliotekarzy, współpraca z kadrą naukową uczelni, regulacje prawne mocują edukację informacyjną we właściwym miejscu całego procesu dydaktycznego².

Aspekty prawne

W latach 50. i 60. XX wieku uczelnie wyższe dostrzegały konieczność wprowadzenia zajęć umożliwiających studentom korzystanie ze zbiorów bibliotecznych i systemów informacyjnych. Początkowo wprowadzano zajęcia dla studentów I roku. Przystosowanie biblioteczne było pierwszym etapem szkolenia użytkowników. Biblioteki w tym okresie starały się również o poszerzenie zakresu przystosowania bibliotecznego o zagadnienia korzystania z wydawnictw informacyjnych. Jednak najczęściej ograniczenia kadrowe, lokalowe i organizacyjne powodowały trudności w upowszechnianiu tego rodzaju zajęć. W 1954 roku Pismo Ministra Szkolnictwa

¹ Marciniak A., *Szkolenie użytkowników w polskich bibliotekach...* s. 18.

² Np. Rozporządzenie Ministra NiSzW z dnia 2.11.2011r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji.

Wyższego ustanowiło przysposobienie biblioteczne przedmiotem obowiązkowym na studiach uniwersyteckich i w niektórych szkołach technicznych³. Zarządzenie Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego z dnia 18 marca 1961 r.⁴ w sprawie struktury organizacyjnej i zasad działania biblioteki głównej szkoły wyższej ustaliło, że zadaniem biblioteki głównej jest prowadzenie szkoleń bibliotecznych dających uczestnikom umiejętność korzystania z zasobów bibliotek niezbędnych podczas procesu samodzielnego zdobywania wiedzy.

Kolejne ustawy o szkolnictwie wyższym zaznaczały dydaktyczne zadania biblioteki. Przełomowe znaczenie miała Uchwała nr 35 Rady Ministrów w sprawie rozwoju informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej⁵. W Uchwale wyznaczono rok akademicki 1971/1972 początkiem kształcenia użytkowników informacji naukowej w szkołach wyższych. Uchwała nr 84 Rady Ministrów z 1990 r. w sprawie uznania niektórych uchwał Rady Ministrów ogłoszonych w Monitorze Polskim za nieobowiązujące spowodowała rezygnację z organizowania zajęć przysposobienia bibliotecznego⁶.

Biblioteka Główna Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie (do 2009 roku Politechnika Szczecińska) aktywnie uczestniczyła w procesie naukowo-dydaktycznym prowadząc różne formy szkoleń stosowne do obowiązujących aktów normatywnych. Na podstawie Zarządzenia nr 19 Rektora Politechniki Szczecińskiej z 1997 odstąpiono od wpisu zaliczenia ze szkolenia bibliotecznego do indeksu dla studentów I roku⁷. Wynikało to ze zmiany wymuszonej nowymi sposobami informacji o zbiorach i zasadami ich udostępniania.

Lata 90. XX wieku, to lata poszukiwań rozwiązań adekwatnych do potrzeb użytkowników, wykorzystania nowych technologii, opracowanie nowych form szkoleń

³ Pismo Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego z dn. 19.09.1954r.... do rektorów w sprawie przysposobienia bibliotecznego studentów pierwszego roku.

⁴ Zarządzenie MSzW z dnia 18 marca 1961r. w sprawie struktury organizacyjnej i zasad działania biblioteki głównej szkoły wyższej... DzU Min. Szk. Wyższego 1961 nr 3 poz. 9.

⁵ Uchwała nr 35 Rady Ministrów... w sprawie rozwoju informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej.

⁶ Uchwała nr 84 Rady Ministrów... 1990 r. w sprawie uznania niektórych uchwał Rady Ministrów ogłoszonych w Monitorze Polskim za nieobowiązujące.

⁷ Zarządzenie nr 19 Rektora Politechniki Szczecińskiej 1997r. w sprawie dostosowania planów i programów studiów...

użytkowników. Krajowe Ramy Kwalifikacji kodyfikują umiejętności jakie powinien otrzymać absolwent szkoły wyższej, między innymi stwierdzono –«potrafi pozyskiwać informacje z literatury, baz danych oraz źródeł»⁸. Senat ZUT w Szczecinie uchwałą 2015 roku wprowadził obowiązkowe przysposobienie biblioteczne i podstawy informacji naukowej zajęcia dla studentów I i II stopnia studiów⁹.

Cele

Szkolenie biblioteczne użytkowników informacji naukowej prowadzone przez biblioteki uczelni wyższych jest jedną z najważniejszych części działalności dydaktycznej bibliotek. Zajęcia dydaktyczne przygotowujące studentów do aktywnego korzystania z informacji naukowej są prowadzone w różnej formie przez większość uczelni wyższych. Biblioteki akademickie wspomagają proces kształcenia, kształtują kompetencje informacyjne przydatne w czasie studiów i w życiu zawodowym. Szkolenia biblioteczne mają najczęściej charakter ogólny i powinny ułatwiać rozwój kompetencji informacyjnych¹⁰. Podstawowe cele szkoleń bibliotecznych można przedstawić jako:

- nabycie umiejętności korzystania z dostępnych katalogów, baz dziedzinowych, informatorów,
- zapoznanie użytkowników z rodzajami i formami usług świadczonymi przez biblioteki,
- poznanie źródeł informacji na nośnikach tradycyjnych i elektronicznych,
- nabycie umiejętności poszukiwań literatury,
- znajomość dróg do niezbędnej literatury,
- umiejętność sporządzania opisów i zestawień bibliograficznych¹¹.

Formy

Formy ewoluowały, wykorzystując pojawiające się technologie, dostosowując się do zmieniających się potrzeb użytkowników, np. w pierwszych latach istnienia uczelni były to pogadanki dla studentów I roku, później wykłady i ćwiczenia, prowadzono również zajęcia w formie «drzwi otwarte». Eksperymentalną formą szkolenia

⁸ Rozporządzenie Ministra NiSzW... 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji.

⁹ Uchwała nr 36 Senatu Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie... 2015 r. w sprawie wytycznych... dla rad wydziałów dotyczących programów studiów, w tym planów studiów.

¹⁰ Nalewajska L., *Dydaktyka w bibliotece akademickiej...* s. 21.

¹¹ Paruzel A., *Kształtowanie umiejętności informacyjnych...* slajd 4–9.

użytkowników były dyżury informacyjne w wypożyczalni i holu katalogowym. Komputeryzacja biblioteki spowodowała wprowadzenie szkoleń odbywanych drogą elektroniczną, w czasie i miejscu dogodnym dla użytkownika.

Początkowo wprowadzano zajęcia dla studentów I roku. Przystosowanie biblioteczne było pierwszym etapem szkolenia użytkowników. Biblioteki w tym okresie starały się również o poszerzenie zakresu przystosowania bibliotecznego o zagadnienia korzystania z wydawnictw informacyjnych. Jednak najczęściej ograniczenia kadrowe, lokalowe i organizacyjne powodowały trudności w upowszechnianiu tego rodzaju zajęć. Pracownicy biblioteki Głównej Politechniki Szczecińskiej prowadzili szkolenie biblioteczne dla I roku w formie pogadarek z dobrowolnym udziałem. Jednak efekty były niezadowalające, rok akademicki 1960/61 był początkiem systematycznych szkoleń bibliotecznych. Inicjatywa biblioteki spotkała się z dużym poparciem władz uczelni, dziekanaty pilnowały terminów i rozkładów zajęć, przestrzegały rygoru zaliczenia szkolenia bibliotecznego w I semestrze. Biblioteka Główna opracowała program zajęć:

- wykład – jedna godzina – poświęcony organizacji nauki i związanej z nią organizacji bibliotek naukowych i Biblioteki Głównej Politechniki Szczecińskiej,
- ćwiczenie 1 – jedna godzina – organizacja Oddziału Udostępniania Zbiorów, formy udostępniania zbiorów,
- ćwiczenie 2 – pisemne sprawdzenie nabytych wiadomości.

Opracowano formularz ćwiczeń sprawdzających, studenci musieli wykazać się umiejętnością wyszukiwania w katalogu alfabetycznym i prawidłowo wypełnić rewers wypożyczalni na określone dzieło. Kolejne zadanie wymagało odszukania właściwego symbolu UKD w indeksie tablic klasyfikacji dziesiętnej, odszukanie właściwego miejsca w katalogu rzeczowym, wypełnienie rewersu. Następne zadanie wymagało odszukania w katalogu alfabetycznym czasopism odpowiedniego rocznika czasopisma i wypełnienie rewersu czytelnianego. Ostatnie zadanie polegało na odszukaniu normy z określonej dziedziny w katalogu norm i wypełnienie rewersu czytelnianego.

Wykłady odbywały się w siedzibach wydziałów, ćwiczenia według grup ćwiczeniowych organizowanych przez dziekanaty w Bibliotece Głównej. Taka forma zajęć z przystosowania bibliotecznego przetrwała do lat dziewięćdziesiątych¹².

¹² Zarządzenie nr 19 Rektora Politechniki Szczecińskiej z dnia 3 kwietnia 1997 r. w sprawie dostosowania planów i programów studiów na kierunkach studiów magisterskich jednolitych oraz magisterskich uzupełniających w Politechnice Szczecińskiej, do minimalnych wymagań programowych. [Dostępny w Bazie archiwalnych aktów prawnych uczelni].

Wraz z wkroczeniem komputeryzacji do biblioteki, pojawiła się potrzeba zmiany formy zajęć z przysposobienia bibliotecznego. Zrezygnowano z ćwiczeń wykonywanych przez studentów, wprowadzono nowe formy prezentowania zasobów biblioteki. Wykorzystywano komputery, rzutniki, ekrany, dzięki którym ilustrowano treść wykładu informacyjnego. Na podstawie Zarządzenia nr 19 Rektora Politechniki Szczecińskiej z dnia 3 kwietnia 1997 odstąpiono od wpisu zaliczenia ze szkolenia bibliotecznego do indeksu dla studentów I roku. Wynikało to ze zmiany wymuszonej nowymi sposobami informacji o zbiorach i zasadami ich udostępniania. W październiku Biblioteka Główna organizowała wielką akcję informacyjną dla studentów I roku. Organizowano stanowiska informacyjne – ogólne, gdzie student dowiadywał się jak korzystać z usług biblioteki, stanowiska w holu katalogowym – informacja o zasadach poszukiwań katalogu tradycyjnym i elektronicznym. Biblioteki wydziałowe prowadziły zajęcia w formie tradycyjnej (Biblioteka Wydziału Budownictwa i Architektury i Biblioteka Wydziału Mechanicznego – wykład, ćwiczenia z wykorzystaniem nowych pomocy, czyli rzutników, ekranów, plansz) i w formie «drzwi otwartych». Oddział Informacji Naukowej przygotowywał specjalne informatory o bibliotece, zbiorach i zasadach korzystania. Biblioteki wydziałowe przygotowywały stanowiska informacyjne, wykorzystując komputery, materiały prezentujące zbiory. Pierwszą biblioteką wydziałową, która wprowadziła szkolenie biblioteczne w formie «otwartych drzwi» była Biblioteka Wydziału Technologii i Inżynierii Chemicznej.

W roku 2011 opracowano szkolenie biblioteczne w formie testu wypełnianego drogą elektroniczną. Test jest dostępny na stronie internetowej Biblioteki Głównej. Pytania w teście dotyczą Biblioteki Głównej i bibliotek wydziałowych, zasobów bibliotecznych i zasad korzystania, bibliotecznego katalogu on-line, źródeł informacji naukowej. Opracowano i umieszczono na stronie domowej biblioteki specjalną zakładkę pozwalającą prawidłowo wypełnić test. Było to odpowiedzią na ogólne tendencje w szkoleniu bibliotecznym, jak i oczekiwania studentów.

Kolejnym etapem szkolenia studentów były zajęcia z podstaw informacji naukowej dla studentów starszych lat studiów. W latach 1961-65 na Wydziale Elektrycznym dla studentów III roku prowadzono zajęcia w wymiarze 1 godziny, bez wpisu do indeksu. Od 1974 zainicjowano obowiązkowe przysposobienie informacyjne dla studentów III roku w wymiarze 3 godzin. W 1977 roku opracowano jednolity program zajęć informacyjnych dla studentów III i IV roku studiów. Zajęcia dydaktyczne z zakresu informacji naukowej dostosowano do specjalizacji studentów IV i V roku. Podstawy informacji naukowej były podzielone na dwie części. Część pierwsza -wykład-

była prowadzona przez Oddział Informacji Naukowej. Prezentowano zasoby biblioteczne i sposoby poszukiwania informacji. Część ćwiczeniowa odbywała się w bibliotece wydziałowej, obejmowała prezentację materiałów charakterystycznych dla danej biblioteki. Ćwiczenia kończyły się sporządzeniem spisu bibliograficznego, najczęściej tematem takiego zestawienia był temat pracy dyplomowej.

Zajęcia z podstaw informacji naukowej były prowadzone pracowników Oddziału Informacji Naukowej i bibliotek wydziałowych. Zajęcia nie były ujmowane w programach studiów, rozkładach zajęć, były prowadzone dzięki inicjatywie pracowników Biblioteki i na zasadzie nieformalnych porozumień wydziałów i biblioteki. W projekcie rozporządzenia MNiSzW z dnia 6.06.2011 r. w opisie efektów kształcenia w obszarze kształcenia w zakresie nauk technicznych znalazł się zapis «potrafi pozyskiwać informacje z literatury, baz danych oraz źródeł»¹³ Biblioteka uznała, że jest to dobry moment aby wprowadzić w całej uczelni jednolity sposób kształcenia studentów jako użytkowników biblioteki.

Pomoce

Oddział Informacji Naukowej przygotowuje na początek każdego nowego roku akademickiego ulotki informacyjne dla studentów, zawierają one podstawowe informacje o Bibliotece Głównej i bibliotekach wydziałowych.

Biblioteki wydziałowe przygotowują na nowy rok akademicki materiały informacyjne o zbiorach i zasadach korzystania. Przykładem może być opracowane przez Annę Grytę i Agnieszkę Bajdę «Czytelnicze ABC czyli (prawie) wszystko co powinieneś wiedzieć o bibliotece».

Biblioteka Główna przygotowowała i wydawała skrypty i informatory ułatwiające studentom i pracownikom uczelni korzystanie ze zbiorów, zawarte i nich informacje ułatwiały sporządzanie zestawień bibliograficznych, dyplomantom pomagały w pisaniu prac dyplomowych, a pracownikom naukowym pisanie artykułów. Niżej przykłady materiałów przygotowanych przez Bibliotekę Główną:

1. 1973 – Teresa Jasińska, Alicja Gniewoszewska: Przystosowanie biblioteczne i informacyjne studentów
2. 1976 – Sieć bibliotek Politechniki Szczecińskiej. Informator

¹³ Rozporządzenie Ministra NiSzW... 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji.

3. 1979 – Sylwia Wróblewska: Poradnik studenta-elektryka: adnotowany wybór źródeł informacji dziedzinowych
4. 1979 – Sylwia Wróblewska: Przewodnik po dziedzinowych źródłach informacji w Bibliotece Wydziału Elektrycznego Politechniki Szczecińskiej
5. 1980 – Lidia Gabrielewicz: Przewodnik po wydawnictwach informacyjnych gromadzonych w Bibliotece Wydziału Inżynieryjno-Ekonomicznego Transportu Politechniki Szczecińskiej
6. 1987 – Jadwiga Zabłocka, Elżbieta Polakowska: Przewodnik po dziedzinowych źródłach informacji w Bibliotece Instytutu Okrętowego Politechniki Szczecińskiej
7. 1989 – Teresa Jasińska: Przystosowanie biblioteczne i informacyjne studentów
8. 1991 – Jadwiga Zabłocka, Elżbieta Polakowska: Przewodnik po dziedzinowych źródłach informacji w Bibliotece Instytutu Okrętowego Politechniki Szczecińskiej
9. 1991 – Teresa Jasińska, Bożena Miączyńska: Informator dla użytkowników
10. 2000 – Małgorzata Zygmunt, Jerzy Honczarenko: Poradnik dyplomanta.

Uczestnicy szkoleń

Szkolenia biblioteczne i szkolenia obejmujące zagadnienia informacji naukowej były przeznaczone dla studentów uczelni. Studenci I roku studiów otrzymywali podstawowe informacje o zasadach korzystania ze zbiorów. Dyplomanci, to kolejna grupa, która była objęta obowiązkiem odbycia zajęć w bibliotece. Wiedza nabyta w czasie zajęć z podstaw informacji naukowej pozwala na samodzielne poszukiwania literatury, porządkowanie i właściwy sposób prezentowania wykorzystanego piśmiennictwa.

Biblioteka Główna prowadziła również szkolenia dla młodej kadry naukowej, odbywały się nieregularnie, najczęściej na prośbę określonej grupy. Przykładem mogą być zajęcia z informacji naukowej prowadzone w latach 1980-85 w wymiarze 6 godzin na kursie pedagogicznym dla młodej kadry naukowej. Biblioteki Wydziału Budowy Maszyn i Wydziału Budownictwa i Architektury organizowały spotkania panelowe, na których omawiano z pracownikami naukowymi uczelni zagadnienia związane ze sposobami kształtowania umiejętności pozyskiwania informacji naukowej.

Biblioteka Gówna organizowała również praktyki dla studentów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej Uniwersytetu Warszawskiego i Uniwersytetu Wrocławskiego. Prowadzono szkolenia z informacji naukowej dla bibliotekarzy bibliotek fachowych Szczecina, szczególnie ściśle współpracowała z Zakładami Chemicznymi Police Biblioteka Wydziału Technologii i Inżynierii Chemicznej. Biblioteki wydziałowe organizowały lekcje biblioteczne dla uczniów szkół średnich (Biblioteka Wydziału Elektrycznego, Biblioteka Wydziału Budownictwa i Architektury). Szkolenia biblioteczne były prowadzone od początku istnienia uczelni, ulegały modyfikacji, zmieniały formę, zakres był dostosowywany do potrzeb użytkowników, obejmowały różne grupy studentów.

Szkolenia biblioteczne były prowadzone od początku istnienia uczelni, obejmowały różne grupy użytkowników, ulegały modyfikacjom, zmieniały formę, zakres tematyczny był dostosowywany do potrzeb. Bibliotekarze z wielkim poświęceniem propagują różne formy kształcenia informacyjnego, dostosowując formy i treści szkoleń do aktualnych możliwości, oczekiwań studentów i pracowników uczelni.

Wyniki ankiety nt. wykładów z przedmiotu «Podstawy informacji naukowej»

«Szkolenie biblioteczne» on-line w Bibliotece Głównej ZUT wprowadzono w 2011 r. Wraz z nim pojawił się obowiązek zaliczenia szkolenia w formie testu, również on-line. Test zawiera 23 pytania otwarte, które każdego roku są modyfikowane. Warunkiem zaliczenia testu jest uzyskanie co najmniej 70% dobrych odpowiedzi. «Szkolenie biblioteczne» dostępne jest po adresem¹⁴. Zawiera ono podstawowe informacje o bibliotece, zasadach korzystania z niej, zarządzania kontem użytkownika. Liczbę studentów I roku, którzy w poszczególnych latach zaliczyli test ilustruje Tabela 1.

ROK	2011	2012	2013	2014	2015	2016
LICZBA STUDENTÓW	1999	1266	2312	1696	1696	2572

Tab. 1. Liczba studentów, którzy uzyskali zaliczenie ze «Szkolenia bibliotecznego»

Liczba osób, które uzyskały pozytywny wynik testu ze «Szkolenia bibliotecznego» jest oczywiście uzależniona od liczby studentów I roku ZUT. Przez

¹⁴ *Szkolenie biblioteczne* [online], [dostęp 24.04.2017]. Dostępny w: <http://www.bg.zut.edu.pl/szkolenie/>

kilka lat szkolenie było obowiązkowe na 7 z 10 wydziałów naszej uczelni, dopiero decyzja Senatu ZUT (Uchwała nr 36 Senatu Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie z dnia 27 kwietnia 2015 r.) dotycząca programu studiów zobligowała wszystkie wydziały do umieszczenia «Szkolenia bibliotecznego» oraz zajęć z «Podstaw informacji naukowej» w obowiązującej siatce zajęć¹⁵. Obecnie są one obowiązkowe dla wszystkich kierunków studiów i odbywają się w przypadku «Szkolenia bibliotecznego» na pierwszym semestrze studiów I stopnia, a wykłady z «Podstaw informacji naukowej» na piątym lub szóstym semestrze studiów I stopnia i drugim semestrze studiów II stopnia. Liczbę studentów, którzy odbyli to szkolenie od 2012 r. przedstawiono w Tabeli 2.

ROK	2012	2013	2014	2015	2016
LICZBA STUDENTÓW	1331	1606	1146	1054	1365

Tab. 2. Liczba studentów uczestniczących w zajęciach z «Podstaw informacji naukowej»

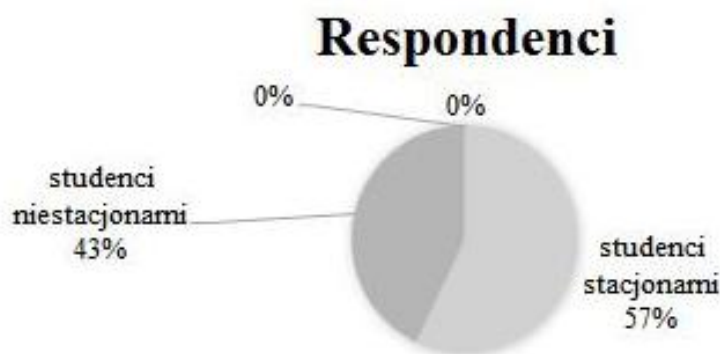
Podobnie jak w przypadku «Szkolenia bibliotecznego», od początku wprowadzenia zajęć z «Podstaw informacji naukowej» tj. 2012 r. najpierw uczestniczyli w nim studenci 7 wydziałów, dopiero od ubiegłego roku dołączyły 3 pozostałe.

Zakres tematyczny szkolenia z «Podstaw informacji naukowej» obejmuje następujące zagadnienia: Katalog Biblioteki Głównej ZUT i Rozproszony Katalog Bibliotek Szczecina (RoK@BiSz), Zachodniopomorską Bibliotekę Cyfrową «Pomerania», bazy danych i inne e-źródła, bibliografię załącznikową i programy do zarządzania bibliografią, zjawisko plagiatu.

W celu lepszego dopasowania treści zajęć do oczekiwań studentów, przeprowadzono ankietę dotyczącą «Podstaw informacji naukowej». Traktujemy ją jako pilotażową, ponieważ większość tych zajęć odbywa się w semestrach letnich. Tym niemniej uznaliśmy, że studenci trzech wydziałów stanowią odpowiednią grupę reprezentatywną do przeprowadzenia oceny tych wykładów.

¹⁵ Uchwała nr 36 Senatu ZUT w Szczecinie z dnia 27 kwietnia 2015 r. w sprawie wytycznych...dla rad wydziałów dotyczących programów studiów, w tym planów studiów.

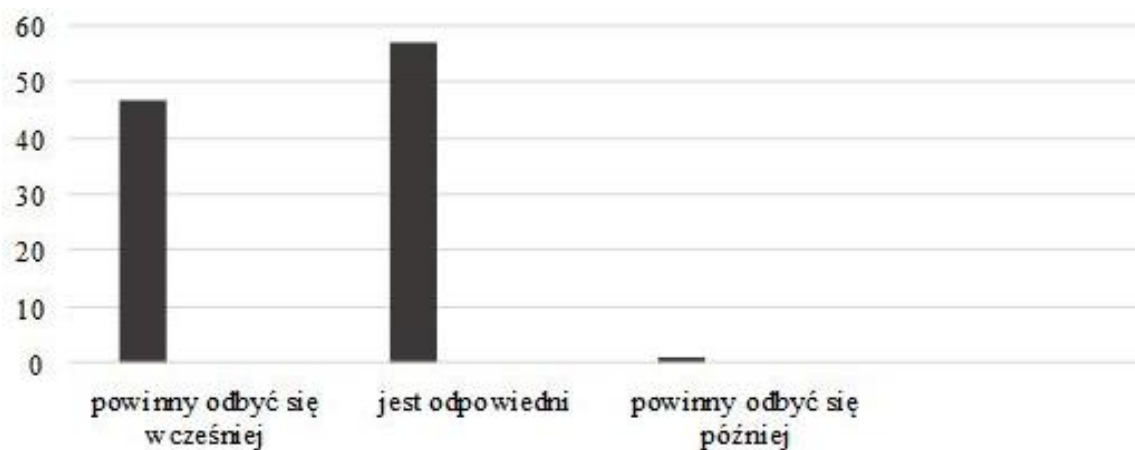
Ankietę przeprowadzono w semestrze zimowym 2016/2017 wśród trzech grup studentów studiów stacjonarnych I stopnia i trzech grup studentów studiów niestacjonarnych II stopnia. Łączna liczba respondentów, którzy wypełnili ankietę wynosiła 113 osób (Rys. 1). Byli to studenci Wydziałów: Informatyki, Kształtowania Środowiska i Nauk o Żywności i Rybactwa.

Rys. 1. Charakterystyka respondentów

Ankieta opracowana przez Kierownika Oddziału Informacji Naukowej naszej biblioteki, składała się z 8 pytań zamkniętych i 1 otwartego.

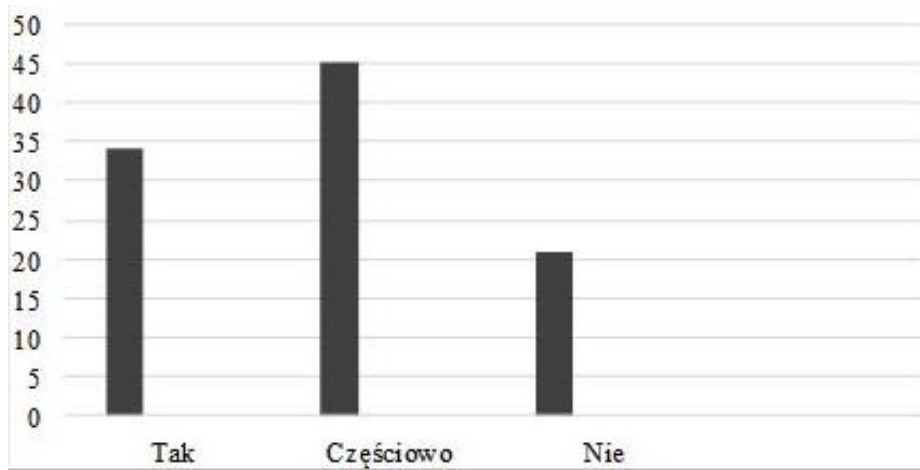
W jednym z pierwszych pytań ankiety zapytaliśmy studentów, czy semestr, w którym odbywają się zajęcia z «Podstaw informacji naukowej» jest właściwy.

Rys. 2. Opinia na temat terminu odbywania się zajęć

Większość studentów (57 %) stwierdziła, że jest odpowiedni, jednak spora grupa (42 %) sugerowała, że takie zajęcia powinny odbyć się na wcześniejszym semestrze, tylko 1 % stwierdził, że powinny odbyć się później.

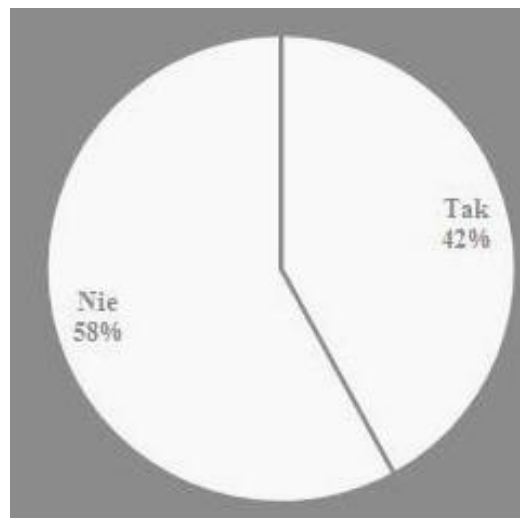
W kolejnym pytaniu, chcieliśmy się dowiedzieć, czy studenci znali wcześniej źródła informacji omawiane na wykładzie.

Rys. 3. Znajomość zagadnień prezentowanych na wykładzie

34 % ankietowanych przyznało, że wcześniej znało omawiane źródła informacji, 45 %, że częściowo, zaś 21 % nie znało ich w ogóle.

Interesowało nas również, czy naszym studentom znane są zasady tworzenia bibliografii załącznikowej, powołań czy też cytowań (Rys. 4).

Rys. 4. Znajomość zasad tworzenia bibliografii

42 % studentów przyznało, że zna zasady tworzenia bibliografii, jednak większość, bo 58 % nie zna tych zagadnień.

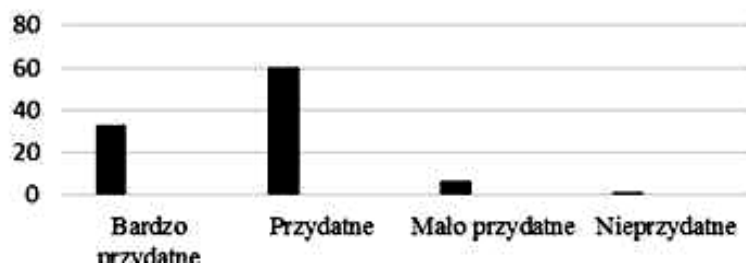
Podczas szkolenia prezentowany jest program do zarządzania bibliografią, dlatego zapytaliśmy, czy studenci zamierzają skorzystać z niego podczas pisania pracy (Rys. 5).

Rys. 5. Chęć wykorzystania programu do tworzenia bibliografii podczas pisania pracy

25 % respondentów zdecydowanie skorzysta z takiego programu podczas pisania pracy, 45 % odpowiedziało, że raczej tak, 18 % przyznało, że raczej go nie wykorzysta i 12% zdecydowanie nie widzi potrzeby korzystania z programów do zarządzania bibliografią.

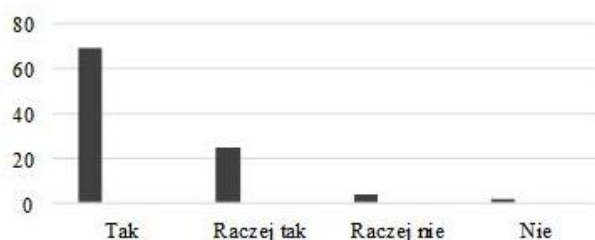
Spytaliśmy również o przydatność informacji prezentowanych na wykładzie (Rys. 6).

Rys. 6. Przydatność informacji prezentowanych na wykładzie

33 % ankietowanych uznało informacje za bardzo przydatne, 60 % za przydatne, a tylko 7 % za mało- lub nieprzydatne.

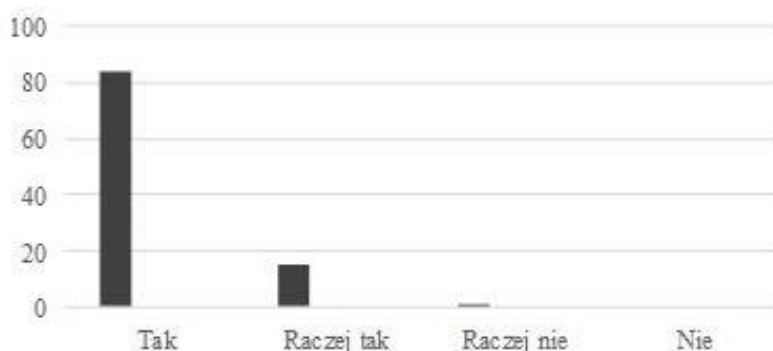
Interesowało nas, czy liczba godzin (2 godz. lekcyjne) szkolenia jest wystarczająca (Rys. 7).

Rys. 7. Odpowiedź na pytanie, czy liczba godzin przeznaczonych na szkolenie jest wystarczająca

Zdecydowana większość respondentów – 69 %, uznała, że liczba godzin przeznaczonych na szkolenie jest wystarczająca. 25 %, że jest ona raczej wystarczająca, a tylko 6% uznało, że godzin powinno być więcej.

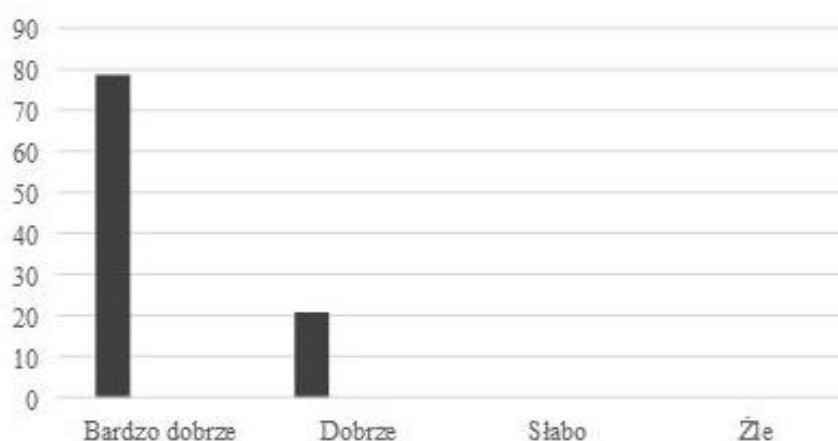
Dwa pytania w ankiecie dotyczyły prowadzącego zajęcia. W jednym z nich należało odpowiedzieć sposób przekazywania treści był jasny i zrozumiały? (Rys. 8)

Rys. 8. Odpowiedź na pytanie dotyczące sposobu przekazywania treści. Czy był zrozumiały?

Zdecydowana większość studentów (84 % – tak i 15 % raczej tak) stwierdziła, że sposób przekazywania treści przez prowadzącego był jasny i zrozumiały.

Ostatnie pytanie dotyczyło ogólnej oceny prowadzenia zajęć przez pracownika biblioteki (Rys. 9).

Rys. 9. Ogólna ocena zajęć

Ankietowani bardzo pozytywnie ocenili osoby prowadzące zajęcia. Uzyskano 79% ocen bardzo dobrych i 21% ocen dobrych.

W ankiecie znalazło się również pytanie otwarte, w którym zaproponowaliśmy studentom podanie zagadnień, o które należałoby rozszerzyć wykład. Otrzymaliśmy tylko kilka odpowiedzi, wśród których sugerowano omówienie różnych menedżerów bibliografii, sposobów budowania bibliografii, zagadnień dotyczących prawa autorskiego w odniesieniu do prac magisterskich. Była też uwaga, że zajęcia są niepotrzebne, bo dzisiaj wiedzę zdobywa się samemu.

Podsumowanie

Wyniki przeprowadzonej ankiety wskazują, że zajęcia z «Podstaw informacji naukowej» są dobrze odbierane przez większość studentów i ich zdaniem potrzebne. Wiedza na temat tworzenia opisów bibliograficznych i narzędzi ułatwiających budowanie bibliografii jest wśród studentów niewystarczająca. Pracownicy biblioteki są dobrze przygotowani do przekazywania wiedzy na ten temat i prowadzą zajęcia w jasny i zrozumiały sposób. Do rozpatrzenia pozostaje kwestia aby rozszerzyć program szkolenia o omówienie innych menadżerów bibliografii, szczególnie tych dostępnych na wolnych licencjach oraz poszerzenie zagadnień dotyczących prawa autorskiego.

Bibliografia

Marciniak Aleksandra, *Szkolenie użytkowników w polskich bibliotekach uczelnianych. Historia i współczesność*, Bibliotheca Nostra 2012, nr 1/1, s. 18–28.

Nalewajska Lilianna, *Dydaktyka w bibliotece akademickiej. Analiza potrzeb i możliwych zmian*, Przegląd Biblioteczny 2013, z. 1, s. 19–30.

Paruzel Alicja, *Kształtowanie umiejętności informacyjnych użytkowników w bibliotece szkoły wyższej. Wybrane problemy i zagadnienia* [online], [dostęp 24.04.2017]. Dostępny w: <http://www.ptin.org.pl/konferencje/10forum/repozytorium/Paruzel.pdf>.

Pismo Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego z dn. 19.09.1954 r. nr DU-III-3c/49/54 skierowane do rektorów w sprawie przysposobienia bibliotecznego studentów pierwszego roku (maszynopis).

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji. Dz. U. 2011, nr 253, poz. 1520.

Uchwała nr 35 Rady Ministrów z dnia 12 lutego 1971 r. w sprawie rozwoju informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej. Monitor Polski 1971, nr 14, poz. 104.

Uchwała nr 36 Senatu Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie z dnia 27 kwietnia 2015 r. w sprawie wytycznych Senatu Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie dla rad wydziałów dotyczących programów studiów, w tym planów studiów [online]. [Dostęp 24.04.2017 z komputerów sieci uczelnianej Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie].

Uchwała nr 84 Rady Ministrów z dnia 30 maja 1990 r. w sprawie uznania niektórych uchwał Rady Ministrów ogłoszonych w Monitorze Polskim za nieobowiązujące. Monitor Polski 1990, nr 24, poz. 181.

Zarządzenie Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego z dnia 18 marca 1961 r. w sprawie struktury organizacyjnej i zasad działania biblioteki głównej szkoły wyższej oraz bibliotek przy poszczególnych jednostkach organizacyjnych szkół wyższych podległych Ministerstwu Szkolnictwa Wyższego. Dz. U. Min. Szk. Wyższego 1961, nr 3, poz. 9.

Zarządzenie nr 19 Rektora Politechniki Szczecińskiej z dnia 3 kwietnia 1997r. w sprawie dostosowania planów i programów studiów na kierunkach studiów magisterskich jednolitych oraz magisterskich uzupełniających w Politechnice Szczecińskiej, do minimalnych wymagań programowych. [Dostęp 24.04.2017 z komputerów sieci uczelnianej Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie. Dostępny w Bazie archiwalnych aktów prawnych uczelni].

Anna Gryta
Wiesława Łapuć

Ewolucja form i treści szkoleń bibliotecznych w Bibliotece Głównej Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie

Streszczenie. W publikacji zaprezentowano w ujęciu historycznym, od czasu powstania uczelni do chwili obecnej, ewolucję form szkoleń bibliotecznych prowadzonych przez pracowników biblioteki. Omówiono formy zajęć oraz ich tematykę z uwzględnieniem zmian środowiska informacyjnego oraz rozwoju technologii informacyjnych.

Słowa kluczowe: szkolenia biblioteczne, środowisko informacyjne, badanie ankietowe, edukacja informacyjna.

Anna Gryta
Wiesława Łapuć

The evolution of forms and content of library training for students in The Main Library of the West Pomeranian University of Technology, Szczecin

Abstract. In this paper the evolvement of library and information skills training delivered by the librarians is discussed. The article presents the trainings from the historical point of view, starting from the moment of establishing our University until present time. The forms of training courses and the development of subject areas are analyzed and we take into consideration all changes of information environment as well as information technology progress.

Keywords: library training, information environment, questionnaire, informational education.

Анна Грита
Веслава Лапуць

Еволюція форм і змісту навчання студентів в бібліотеці на прикладі Головної бібліотеки Західно-Поморського технологічного університету в Щеціні

Анотація. У статті в історичному ракурсі (від початків створення технологічного університету і до сьогоденного дня) представлено еволюцію в організації різних видів бібліотечних занять, які проводять працівники бібліотеки. Описано форми проведення занять та їх тематику з урахуванням змін в інформаційних технологіях. Представлено результати соціологічного дослідження.

Ключові слова: бібліотечні заняття, інформаційне середовище, анкетування, інформаційна культура.